

Castell

Guardiola de Berguedà

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	Damunt de Costa Freda i sota de Pla de Solà en els plans de Castell
Emplaçament	Ctra de Brocà als plans de Sant Marc, seguir 2'5 Km i en un revolt abans d'arribar-hi ha el trencall
Alçada:	1206,4

Coordenades:

Latitud:	42.25591
Longitud:	1.90209
UTM Est (X):	409438
UTM Nord (Y):	4678774

Classificació

Número de fitxa	08099-62
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Medieval Modern Popular
Segle	XIV-XIX
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	Malgrat que la casa es conservi en bon estat, part de les cobertes de les pallisses han estat esfondrades.
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BCIN
Europea – Atributs inspire:	National Monument Record – Domèstic
Observacions protecció:	BCIN. 927-MH, R-1-51-5498 Decret 22/04/1949 BOE 05/06/1949
Data aprovació:	dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari	Si. núm1026 IPAC (Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya)
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial

Titularitat	Privada
Titular:	08098A00500042
Fitxes associades:	
<u>Cal Vilalta i cal Serradet</u>	
<u>Cambra amb volta de canó de cal Vilalta</u>	
Autoria de la fitxa	Pere Cascante i Torrella
Data de registre de la fitxa:	dt., 08/08/2017 - 02:00

Descripció

El conjunt arquitectònic de "castell" està compost per la casa pròpiament dita, l'era, els coberts i les pallisses annexes. Tot el conjunt es situa en uns planells que miren a migdia damunt de la denominada "Costa Freda" i sota de la "Devesa Grossa" i plans de Sant Marc o "plans de dalt". La casa té una planta més aviat rectangular de dos cossos i formada per una planta baixa, un primer pis i golfes cobertes amb teulada a dues vessants amb el carener paral·lel a la façana principal orientada a migdia i sostinguda per cavalls i llates de fusta. En quant a la disposició de les seves obertures hi ha un predomini del massís respecte el buit amb una major concentració de les obertures a la banda de migdia i sobretot a l'angle sud-est on hi ha tres nivells d'eixides superposades, separades per bigues de fusta. Aquesta façana és on s'obre la porta d'entrada coronada per una llinda de fusta amb els muntants de pedra i sota de l'àmbit de les eixides. També hi ha dues petites obertures rectangulars que coincideixen amb dues balconeres de la planta primera i dues obertures a sota teulada. L'aparell constructiu és molt uniforme a base de filades de pedra, mal treballades i escairades, unides amb argamassa de calç i formant filades irregulars. No s'hi evidencia cap fase de reforma i ampliació amb la qual cosa s'interpreta que aquesta construcció va ser bastida en un únic moment constructiu. La façana de llevant mira a l'era i hi té adossat a tramuntana el cos de les pallisses. Tant sols hi han tres finestres col·locades una a damunt de l'altra. L'aparell és de maçoneria de filades molt irregulars i de factura similar a les descrites a la façana anterior. La cantonada sud-oest ha estat refeta amb aparell de maons. Finalment les façanes oest i nord hi ha un nombre molt reduït d'obertures i en cal destacar l'estructura circular del forn de pa a nivell del primer pis i també alguna espitllera defensiva a la façana de ponent. En estar edificada damunt d'un desnivell del terreny natural; el primer pis de la façana sud coincideix amb la planta baixa de la façana nord. La coberta és de teula ceràmica damunt una estructura de cavalls i llates. Adossat a la banda de llevant hi han les quadres i les pallisses compostes per una estructura rectangular allargassada orientada en sentit est-oest, dividida en tres crugies i composta per grans obertures o eixides de fusta que estan sostingudes per pilars de pedra. La resta de paraments són amb estructura d'aparell de maçoneria a base de filades de pedra mal treballades i escairades, unides amb argamassa de calç de color rogenc i disposades en filades irregulars. La coberta ha estat parcialment esfondrada i tant sols es conserva la crugia oest. És d'un únic vessant i amb teula ceràmica àrab. Tot el conjunt de la casa, l'era i les pallisses està assentat damunt d'una terrassa artificial sostinguda per murs de pedra i còdols de riu mal treballats i escairats i arcs de descàrrega. Tot el conjunt recolza damunt de la roca natural.

Observacions:

La denominació d'aquesta casa com a "castell" ha fet interpretar en molts historiadors que correspon amb el castell de Brocà. De fet l'emplaçament enlairat i dominat part de la vall del Bastareny, del collet d'Eina i també de l'obaga de Gisclareny i part de la vall del Riutort, idoni per al control i vigilància per aquest tipus d'estructura defensiva. Tot i així ni l'aparell constructiu de la casa ni les restes conservades al seu voltant, ens fan pensar en l'existència d'un castell en aquest lloc. En aquest emplaçament si que hi hem evidenciat estructures defensives i de certa entitat que plantegen suposar l'existència del castell de Brocà al lloc referit. De la casa en prové "el Gil de Castell o Gil Casas", un personatge que té editat en llibres i gravacions en CD rom històries i cançons del costumari popular de les

Història

El lloc de castell segons un pergami de Sant Llorenç prop Bagà (ACA. monacals d'hisenda. Vol 801) esmenta que un tal Sesman i la seva muller donen al monestir de sant Llorenç, un alou que "tenien en lo comptat de Cerdanya , en la vall de Bagà, en lo lloc dit castell". Per tant aquest alou seria com la resta d'alous donats al monestir de sant Llorenç i propers a castell (Cercuneda, Clarà, Delapart). Joan Serra i Vilaró en el seu Llibre de les Baronies de Pinós i Mataplana esmenta la presència de tres cavalleries a Brocà (Els Vila corba, els Ça-vall, els senyors de Brocà i de Santa Eulàlia). Els Brocà i Santa Eulàlia tot i que hom els situa a la casa de "Castell", després d'analitzar aquesta finca no hi hem pogut evidenciar cap mostra de fortificació i ni tan sols cap resta de paret que presenti un aparell medieval. Per contra a Cal Vilalta i Serradet s'han documentat elements d'estructures defensives, que junt amb la seva situació geogràfica ens fan plantejar la hipòtesi de situar el castell de Brocà en aquest lloc a més tenim un document datat de 1129 que esmenta que un dels primers senyors de Pinós (Miró Riculf) i la seva esposa na Estefàbia retornen al monestir de Sant Llorenç tot el que li havien pres entre ells el mas de Margineda (Sobirana ?), Castell, Boixeda, Cercuneda i altres situats a Brocà. La família dels Brocà, segons Serra i Vilaró era la cavalleria més propera a la vila de Bagà per la banda de sol ixent. El cavaller més antic és Ramon de Brocà datat de 1257. La filla de Ramon; Gaucelma va heretar el casal dels seus pares a Brocà on van continuar habitant-hi. La seva filla Berenguera es va casar amb el cavaller Ramon de Lluarteres i van heretar el feu de Brocà. Aquest mateix cavaller posseïa una torre de Bagà. Aquesta torre podria ser la denominada "torre de Brocà" situada al casal dels mateixos Brocà i situada a Cal Peu Curt. Els Lluarteres no van tenir successió i van passar el seu domini al cavaller de Santa Eulàlia que van continuar amb la saga dels Brocà. Sobre aquesta família també en cal destacar la donació que en van fer al 1327 van entregar per 5 anys a un home de Bagà la torre que tenien a Bagà i dues cases annexes per fer-hi continua residència i reparar desperfectes donant a entendre que aquests cavallers habitaven a Brocà i la casa de Bagà la van haver d'arrendar. El casal dels Brocà va ser venut als barons de Pinós juntament amb altres masos de Brocà a mitjans del segle XV . Després de la pesta negra aquest mas es coneix com a castell i al cadastre de Brocà de 1756 l'esmenta juntament amb les cases de Rotllant, Companyó, Vilalta, Joanó. Cal destacar que sempre mes se la coneixerà així però després d'haver analitzat i visitat in-situ les seves restes, l'aparell constructiu i la tipologia no són anteriors als segles XIV o XV.

Bibliografia

BOLÓS MASCLANS, J; PAGÈS, m (1996). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi. Barcelona p.202. SERRA i VILARÓ, J (1987). Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius. Vol I p. 93,378-384. AMGB. Cadastre de Brocà 1756. AMGB. Full solt. Enumeració de les cases de Brocà. SERRA i ROTÉS, R (2007). Inventari de patrimoni arquitectònic de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.

